Kongsi ve gizli cemiyetler: sömürge devletinin ötesinde yönetim

Dr Alexander Ressos, TEP
Attorney-at-Law (Switzerland and Germany),
Solicitor (England & Wales and Hong Kong)
Of Counsel, KGP Legal LLC
alexander.ressos@kgplegal.com.sg
www.ressos.com.sg

Kongsi'nin anlamı

Kongsi sözcüğünün, Çin örgütlenmesinin tarihine ışık tutan birkaç anlamı vardır. Temel anlamıyla ortaklık ya da şirket, yani mülkü ortaklaşa tutan veya ortaklaşa iş yapan bir grup insan demektir. Aynı sözcük Batı Borneo'nun kendi kendini yöneten madenci topluluklarını, gambir yetiştiricilerinin birliklerini ve İngilizlerin gizli cemiyet adını verdiği yeminli kardeşlikleri de tanımlıyordu. Günümüz Singapur'unda bu sözcük saygın kurumların adlarında yaşıyor. Örneğin 1830'da Ngee Ann Kun adıyla kurulan Teochew derneği bugün Ngee Ann Kongsi adını taşıyor.[1]

Terimin bu genişliği, Nanyang Çinlilerinin ticari ortaklık, topluluk derneği ve siyasi örgüt arasında keskin bir çizgi çekmediğini gösteriyor. Bir maden ya da plantasyon açmak için sermayelerini birleştiren bir grup erkek, aynı zamanda kendi kendini yönetiyor, üyelerinin ihtiyaçlarını karşılıyor ve çıkarlarını dışarıdakilere karşı savunuyordu. Kongsi hem ekonomik bir girişim hem de küçük bir siyasi topluluktu.[2]

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

Tiandihui ve Ghee Hin

Singapur'un yeminli kardeşlikleri, Tiandihui'den, yani Gök ve Yer Cemiyeti'nden türemişti. Bu cemiyet on sekizinci yüzyılın ortalarında Fujian'da, Mançu Qing hanedanını devirip Ming hanedanını yeniden tahta çıkarma amacıyla ortaya çıkmıştı.[3] Qing devletinden uzaktaki Nanyang'da kardeşlikler siyasi amaçlarının büyük kısmını yitirdi. Karşılıklı yardım, işgücü temini ve ekonomik denetim örgütlerine dönüştüler. Adı "Doğruluğun Yükselişi" anlamına gelen Ghee Hin Kongsi, Singapur'daki bu türden ilk cemiyetti ve kayıtlarda 1820'den itibaren geçiyor.[4]

Cemiyetler üyelerini ayrıntılı kabul törenleriyle alıyor, onları yeminle bağlıyor ve ihanete ağır cezalar uyguluyordu. Sömürge polis teşkilatının küçük olduğu bir kentte yeni gelenlere koruma sağlıyorlardı. 1843'te bile 32.132 kişilik Çinli nüfusa karşılık polis sayısı 133'tü. Bu oran 1865'e kadar pek değişmedi: o yıl 50.043 Çinliye 385 polis düşüyordu.[5] Bu boşlukta cemiyetler plantasyonlarda ve madenlerde işgücünün temini ve denetimini örgütlüyor, iltizam sisteminin bir kısmını kontrol ediyor ve üyeleri arasındaki anlaşmazlıkları çözüyordu.

Özel düzen ve şiddet

Özel düzenin diğer biçimleri gibi cemiyetler de şiddete başvurabiliyordu. Çoğu zaman lehçe grupları ve ekonomik çıkarlar arasındaki rekabetlerle örtüşen cemiyetler arası rekabetler, defalarca çatışmalara dönüştü. Hokkien ve Teochew grupları arasındaki 1854 ayaklanmaları yüzyılın en ağır olaylarıydı ve yüzlerce kişinin hayatına mal oldu.[6] Bunları başka karışıklıklar izledi. Bunlar arasında 1867 Penang ayaklanmaları ve Singapur'daki 1876 Postane Ayaklanmaları da vardı.[7]

Tüccarlar açısından cemiyetlerin iki yüzü vardı. Bir yandan plantasyon ekonomisinde işgücünü denetleyen ve yükümlülükleri yerine getirten örgütlenmeyi sağlıyorlardı. Tüccarlar da bundan kâr elde ediyordu. Öte yandan şiddetleri mülkü ve ticareti tehdit ediyor, yerleşimin itibarını zedeliyordu. Önde gelen tüccarlar çoğu zaman cemiyetlerin üyesi ya da hamisiydi. Saygın ticaret ile kardeşlikler dünyası arasındaki sınır geçirgendi.

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

Sömürge yönetiminin tepkisi

Sömürge devleti tedrici olarak tepki verdi. 1867 tarihli Peace Preservation Act, mahkûm olan Çinli göçmenlerin sürgün edilmesine olanak tanıdı. 1869'da Dangerous Societies Suppression Ordinance cemiyetlere kayıt yükümlülüğü getirdi. İlk kayıt döneminde 618 yönetici ve 12.371 üyeye sahip on cemiyet kaydedildi.[8] Hükümet 1877'de, Çince konuşan ve ilk Çinliler Koruyucusu (Protector of the Chinese) olan William Pickering'in yönetiminde Çin Koruma Dairesi'ni (Chinese Protectorate) kurdu.[9] Koruma Dairesi, göçmenlerin gelişinin ve istihdamının denetimi gibi daha önce cemiyetlerin üstlendiği bazı işlevleri devraldı.

Belirleyici adım 1889 tarihli Societies Ordinance ile atıldı. Bu düzenleme uyarınca gizli cemiyetler 1890'dan itibaren yasa dışı ilan edildi.[10] Cemiyetler, topluluğun yönetimindeki meşru rollerini yitirdikten sonra yeraltında varlığını sürdürdü. İşlevleri derneklere, Koruma Dairesi'ne ve giderek artan ölçüde sömürge devletinin kurumlarına geçti.

Değerlendirme

Cemiyetlerin tarihi, finans merkezlerinin gelişimindeki genel bir örüntüyü gözler önüne seriyor: özel düzen kamu düzeninden önce gelir ve daha sonra ona yerini bırakır. Devletin zayıf olduğu yerlerde topluluklar, anlaşmaların uygulanması ve barışın korunması için kendi kurumlarını oluşturur. Bu kurumlar topluluk içinde etkili, dışında ise tehlikeli olabilir. Devlet güçlendikçe onların işlevlerini devralır, onları kayıt altına alır ya da bastırır ve üyelerini ortak bir hukukun kapsamına sokar.

Bu geçişin maliyetleri ve faydaları vardır. Fayda, güvenliğin ve hukukun uygulanmasının topluluk üyeliğinden bağımsız olarak herkese yayılmasıdır. Bu da ticaretin ve kredinin dolaşabildiği çevreyi genişletir. Maliyet ise topluluk kurumlarının sağladığı yerel bilginin ve gayriresmî esnekliğin kaybıdır. Singapur'un, bu kitabın sonraki kısımlarında incelenen, güçlü bir devlet ile faal topluluk derneklerini bir araya getiren modern yapısı, ikisi arasında kalıcı bir uzlaşma olarak okunabilir.

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

Notlar

1. Wikipedia, "Seah Eu Chin" (Erişim tarihi: Eylül 2026): 1830'da Ngee Ann Kun'un kurulmasına yardım etmiştir; dernek 1845'te Ngee Ann Kongsi adını almıştır. ↩
2. Ortaklık, öz yönetim ve karşılıklı yardımı birleştiren bir biçim olarak kongsi hakkında bkz. Wang Tai Peng, *The Origins of Chinese Kongsi*, Petaling Jaya, Pelanduk, 1994 ve Carl A. Trocki, "Chinese Revenue Farms and Borders in Southeast Asia", *Modern Asian Studies*, 2009. ↩
3. "Heaven, Earth and Brotherhood", *BiblioAsia*, c. 13, sayı 2, Temmuz-Eylül 2017: Tiandihui 1700'lerin ortalarında Qing'i devirmek ve Ming'i yeniden kurmak amacıyla Fujian'da ortaya çıkmıştır. ↩
4. "Heaven, Earth and Brotherhood", *BiblioAsia*, c. 13, sayı 2, Temmuz-Eylül 2017: Singapur'un ilk gizli cemiyeti olan Ghee Hin Kongsi "formally registered in 1820". ↩
5. Wikipedia, "Secret societies in Singapore" (Erişim tarihi: Eylül 2026): 1843'te 32.132 Çinli sakine karşı 133 polis memuru; 1865'te 50.043 kişilik Çinli nüfusa karşı 385 polis. ↩
6. Mayıs 1854 Hokkien-Teochew ayaklanmaları yaklaşık on gün sürmüştür; ölü sayısı genellikle 400 civarında verilir. Bkz. National Library Board Singapore, Infopedia, "Hokkien-Teochew Riots (1854)". ↩
7. Wikipedia, "Secret societies in Singapore" (Erişim tarihi: Eylül 2026), 1867 Penang Ayaklanmaları ve 1876 Postane Ayaklanmaları hakkında. ↩
8. Wikipedia, "Secret societies in Singapore" (Erişim tarihi: Eylül 2026): 1867 tarihli Peace Preservation Act; kayıt yükümlülüğü getiren 1869 tarihli Dangerous Societies Suppression Ordinance; "10 societies, 618 office bearers and 12371 members were registered in the first round of registrations". ↩
9. "Heaven, Earth and Brotherhood", *BiblioAsia*, c. 13, sayı 2, Temmuz-Eylül 2017: William A. Pickering 1877'de ilk Çinliler Koruyucusu (Protector of the Chinese) olmuştur. ↩

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

10. “Heaven, Earth and Brotherhood”, *BiblioAsia*, c. 13, sayı 2, Temmuz-Eylül 2017: 1889 tarihli Societies Ordinance gizli cemiyetlerin yasa dışı ilan edilmesine yol açmış, bu karar 1890’da yürürlüğe girmiştir. ↩

Disclaimer

This article is provided for general information only. It is based on publicly available sources as at its date of publication. These sources have not been independently verified against licences, regulatory registers or the records of the entities concerned. It is not legal, tax, financial or investment advice. Nor is it a recommendation to invest in, transact with or use the services of any entity mentioned. Law and regulation change frequently, so the content may be incomplete or outdated. To the fullest extent permitted by law, Dr Alexander Ressos and the publisher of SingaporeIQ exclude all liability for loss or damage arising from the use of or reliance on this article. Readers should obtain advice on their specific circumstances before acting or refraining from action.

Names and trademarks of the entities discussed belong to their owners and are used for identification only. Their mention implies no endorsement, affiliation or allegation of wrongdoing. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. Corrections and updates: contact@ressos.com.

© 2026 Dr Alexander Ressos. This article may be quoted with attribution to SingaporeIQ (SingaporeIQ.com). Reproduction in full and any commercial use require prior written consent. The Legal Terms at https://singaporeiq.com/legal-terms apply.

Author contact: Dr Alexander Ressos, TEP · contact@ressos.com